

Kamer der Volksvertegenwoordigers.

VERGADERING VAN 9 APRIL 1902.

Wetsvoorstel tot wijziging der wetten van 2 Mei 1837 en 21 April 1810, op de mijnen, groeven in de open lucht en steengroeven.

TOELICHTING.

MIJNE HEEREN,

Na de peilingen, op 't einde der XIXe en in 't begin der XXe eeuw in de Kempen verricht, staat het, van nu af aan, vast, dat daar kolenlagen voorhanden zijn; de algeheele verkenning van het nieuw bekken, het stellig bepalen van de wezenlijke voorwaarden der ontginning, die alle wetenschappelijke verwachtingen over de toekomst der mijnnijverheid en der daarvan rechtstreeks afhangelde nijverheidstakken volkomen wijzigen, zullen, zooals alles laat onderstellen, door het aantal, de veelzijdigheid, den omvang der daaraan verbonden huishoudkundige en maatschappelijke vraagstukken, voor onze nijverheids-evolutie een nieuw tijdvak doen aanbreken.

Den 10^{en} Juni 1902, meldde de heer Harzé dertig peilingen, van aan de Maas tot Westerloo en Zandhoven : negen van die peilingen boorden door kolenlagen ter diepte van 400 tot 600 meter; bij eene peiling, drong men door eene reeks kolenlagen ter hoogte van 300 meter. De volgende maand vond men nog steenkool bij twee nieuwe peilingen, en in Augustus deed men nog voordeeliger peilingen. De uiterste peilingen in de provinciën Limburg en Antwerpen waren 55 kilometer van elkander afgelegen, zijnde de afstand van Quiévrain naar Charleroi. Met den heer Harzé duiden wij op treffende wijze de uitgestrektheid van ons mijngebied aan (1).

Eene onderzoekingskooits, een levendige wedstrijd onder de onderzoekers volgde sedert 1896 op de langdurige werkeloosheid der bijzondere

(1) HARZÉ, *Le bassin houiller du nord de la Belgique*, 1902. Thans (in October) zou men bijna tot Namen geraken.

belangen, op de betreurenswaardige werkeloosheid van den Staat, welke evenwel sedert 1877 werd aanzocht. De vennootschappen, die behalve dit koortsig opsporen de aanvraag van concessie beoogen, dringen tegen elkaander aan; zij trachten monopolie te verwerven voor stelsels tot snelle peiling; alle betwisten zich de vergunbare minerale rijkdommen en trachten zoozeer ze samen te trekken dat, naar het getuigenis van den heer Gouverneur zelven, op 1sten Juli 1902, zestien vragen tot concessie waren gedaan, voor te zamen 30,052 hectaren, dat is meer dan de gansche oppervlakte van het gebied waarvoor concessie verleend kan worden; vele van die vragen waren onderling in mededinging; eene enkele vennootschap vroeg niet min dan zes concessiën (1).

De wetgever mag, als beschermer van het algemeen volksbelang en van 's lands arbeid, en bezorgd om toekomstige geslachten, niet onverschillig blijven voor zulke aanzienlijke gebeurtenissen. De wetenschap was reeds bedacht op behoudsmaatregelen; onze geleerde E. Harzé stelde voor om den Staat een mijngebied voor te behouden, gesteund op de toepassing zelve van de wetten van 25 April 1810 en 2 Mei 1837; twee nog meer doortastende voorstellen van den heer Hanrez, en die zullen uitschijnen in de geleidelijke verandering der wetten, strekken om dit gebied van den Staat uit te breiden en de mijnwetten grondig te vervormen (2). Het kwam noodzakelijk voor van nu af aan eerstbedoelden maatregel meer algemeen en beslissend te maken. Het voorstel strekt eenerzijds om alle nieuwe mijn-concessie te schorsen in den zin der wet van 1810, en onwederroepelijk de minerale rijkdommen in het privaat domein te doen overgaan; vervolgens strekt het om van nu af aan al de lagen van de te vergunnen zelfstandigheden, die achtereenvolgens ontdekt zullen worden, bij het openbaar domein in te lijven. De herziene wetgeving op de mijnen zal de ontginning regelen.

Een bewaringsmaatregel, een inrichtingsbeginsel, ziedaar het tweevoudig oogmerk van ons voorstel. Daarvan vinden wij de rechtvaardiging in menigvuldige overwegingen.

§ 1. — *Technische overwegingen.*

1° Verkeeren de aan de Regeering onderworpen aanvragen tot concessie in de voorwaarden door de wet voorzien?

De oplossing hangt af van de uitlegging, die te geven is aan de hoedanigheid van *ontdekker*, volgens de wetten van 21 April 1810 en 2 Mei 1837, en het antwoord dient gezocht in de beraadslagingen van den Raad der mijnen, tegen wiens oordeel geene concessie verleend mag worden. Van den oorsprong af — en dat wordt verder nog beter aangetoond — bleek de Raad der mijnen te zijn een verlichte, moedige tolk van het openbaar belang.

« Aangezien dat, zoo de wet van 21 April 1810 niet uitdrukkelijk bepaalde welke bedingen worden vereischt om den titel van *ontdekker* uit te

(1) Redevoering van den heer Gouverneur van Limburg, 1ste Juli 1902.

(2) *Annales de la Société géologique de Belgique*, t. XXIX, 2e afl. 30 Mai 1902.

maken, deze bepaling voldoende blijkt uit de schikkingen dezer wet, gepaard met die der wet van 1791 en de onderrichtingen dienaangaande;

» Dat, trouwens, het woord *ontdekker*, in artikel 16 der wet van 1810 gebezigd, niet voorkwam in de wet van 1791, doch daarin was aangeduid door deze formule : hij die de mijn heeft ontdekt, waaraan die wet de voorkeur gaf op den eigenaar der oppervlakte; dat anderzijds de onderrichting van 18 Messidor, jaar IX, had bepaald wat diende verstaan door hem die *de mijn had ontdekt*, in paragraaf 5 doende opmerken dat in zake van mijnen enkel als ontdekt moeten beschouwd worden diegene welke niet enkel het voorhanden zijn van het mineraal bestanddeel deden kennen, maar ook de ligging der hoopen, lagen of aders, derwijze dat het nut harer ontginning werd bewezen;

» Waaruit volgt dat het onder de wet van 1791 niet volstand de mijn ontdekt te hebben om de voordeelen te verwerven, die werden toegekend aan den titel van ontdekker, maar dat daarenboven de ontdekking zoover gevorderd moest zijn dat de ligging en de middelen om er nuttig gebruik van te maken, waren gekend ;

Aangezien dat, zoo de wet van 1810 niet zoo uitdrukkelijk spreekt, *het niet te betwijfelen valt of de titel van ontdekker in denzelfden zin dient opgevat, ... enz.* » (Advies van den Raad der mijnen, 25 Februari 1842.)

Hebben de verrichte opsporingswerken, zoo kostbaar als *aanduiding* van de lagen, dezelfde waarde als *aanduiding* der voorwaarden van ontginning dezer lagen ?

Hier hoeft het antwoord gevraagd aan wetenschappelijke mannen. Ziehier den tekst eener nota van den heer P. Habets, den 6^{den} Maart 1902 voorgelezen in de Aardkundige Maatschappij van België en eenparig door die vergadering goedgekeurd :

« De geest der wetten van 1810 en 1817, die het opsporen der mijnen en het verleen van concessie in ons land regelen, komt niet overeen met het vervormen van het opsporen der mijnen in snelheidsstrijd, met het enkele doel om vóór eenen mededinger tot de laag der ontginbare stof te geraken. In Duitschland is het er anders mede gesteld : daar verzekert de eerste vaststelling van 't bestaan eener ontginbare stof op een gegeven punt het verkrijgen eener concessie van tweehonderd en enkele hectaren, waarover de aanvrager mag beschikken naar goedvinden, te beginnen aan de plaats waar hij peilde, zoodat het, om verschillende concessiën van die uitgestrektheid te vereenigen, volstaat eene reeks op elkander volgende peilingen op enkele meter afstands te verrichten, waarvan de uitslagen voorzien zijn zoodra die van eene eerste boring zijn gekend, en ze te nemen als uitgangspunten voor verschillende driekante concessiën, elkander als eenen waaier aansluitend, met die peilingen als toppunt.

» De wet van 1810 laat aan de Regeering de keus om concessiën te verdeelen onder verschillende mededingers, en eischt van dezen veelvuldige bedingen; de wet van 1857 komt daarvan terug, ten voordeele der eigenaars van den bovengrond, wier rechten zij duidelijker vaststelt dan de wet van 1810.

» Geene van die wetten veroorlooft eene voorkeur te geven aan snelle boring, welke overigens vaak afhangt van het toeval en veeleer een industriëel voordeel is voor den ondernemer der peiling dan wel eene verdienste voor den zoeker, die hem de uitvoering daarvan toevertrouwd.

» Wie is, trouwens, de wezenlijke ontdekker ? Hij die het eerst eene laag bereikt, welks bestaan wordt vermoed door alle aardkundigen, of wel hij die zich het eerst in staat stelt er het bestaan van te bewijzen, de werken aanvangende, welker duur en welslagen steeds onzeker is ? Dat punt diende onze Raad der mijnen op te lossen, ten einde de zoekers niet te verplichten in België de bepalingen der Duitsche wet te volgen.

» Doordien tot hiertoe beroep werd gedaan op Duitsche ondernemers, werd geofferd aan de gewoonten van die peilers, voor het snelle doorboren der doode gronden, in ruiling voor het voordeel om in den steenkolengrond kluiten door peiling met den diamant te verwerven. Doch de boring in doode gronden geschiedt door het inslaan van de steenboor tegen 100 tot 120 slagen in de minuut, met veerval tot 10 of 20 centimeter, en met zuivering door middel van waterstroom, langs eene holle stang op den bodem van het gat ingespuut. Zoo houdt de boring gestadig aan, evenals het afzetten van de verbrijzelde of uitgewaterde rotsen, en, in gunstige omstandigheden, kon men in vier en twintig uren honderd meter vorderen.

» De monsters van doorboorde rotsen worden genomen uit het door den waterstroom aangespoelde slijk ; bij eene snelheid van 1 tot 5 meter vordering per uur, is het licht te bevatten dat het onmogelijk is iets anders te verkrijgen dan een mengsel van verschillende lagen, door den stroom min of meer snel naar boven gedreven, naar gelang van dichtheid en dikte der bestanddeelen. Vermits de steenboor de fossielen vernietigt, is het bepalen van de doorboorde lagen uiterst wisselvallig, want de steenbeschrijvende aard kan merkkelijk ontaard zijn.

» Zooals men ziet, zijn de verrichte opzoekingen van louter industriëlen aard en zullen de daaraan gewaagde aanzienlijke kapitalen zelfs niet dit nut opleveren, dat zij duidelijke inlichtingen verschaffen aan de aardkundige wetenschap, moest de mijnlaag niet aan de hoop beantwoorden. Ongetwijfeld zou uwe Maatschappij een nuttig werk verrichten, zoo zij de aandacht der Regeering op die punten vestigde, opdat, bij het voortzetten der opzoekingen, het uitvoeren van boringwerken op gansch wetenschappelijke wijze worde geleid, voor het onderkennen der aardlagen en alle omstandigheden, die kunnen voorkomen. »

Even streng sprak later nog de heer Harzé, een man zoo merkwaardig om zijne gematigdheid als om zijne wetenschap : « Men dient goed de bezwaren te doorgronden, die overwonnen moeten worden om putten te boren. En toch zijn we thans getuige van eene onderzoekingskoorts, eenen wezenlijken wedren onder de peilers, in zooverre dat men zich heeft af te vragen of dezen wel een oog hebben voor het gewichtige van eene goed duidelijke monsterneming van de doorboorde soorten. *De nieuwe in gebruik*

zijnde peilingstelsels schijnen dat waarlijk niet voldoende te veroorloven. Op den keper beschouwd, schijnt de snelstrijd, in een wezenlijk wetenschappelijk opzicht, ons kinderachtig, gezien de kostbare lessen die men moet verwachten van een ordelijk verkenningswerk, dat overigens met het oog op het toekennen eener mijn-concessie in België, niet slechts het bestaan eener laag vergunbare zelfstandigheid moet bewijzen, doch ook de mogelijkheid om ze ontginbaar te maken (1). »

De Aardkundige Maatschappij had duidelijk aangetoond hoe gewichtig het is de peilingen redematig te leiden, in een wetenschappelijk en technisch opzicht : « Wij durven den wensch koesteren dat de verschillende bestuurskorpsen van Staat, provincie en gemeente den met dergelijke werken belaste personen de *verplichting* zullen opleggen, den van uw ministerie afhangenden aardkundigen dienst van België in staat te stellen de uitvoering van die groote peilingen na te gaan en dezen dienst zorgvuldig verzamelde monsters te overhandigen van al de doorboorde gronden, met nauwkeurige aanduiding van de diepte waarop zij werden gevonden en hunne dikte aldaar. Deze inlichtingen, in handen van den bevoegden dienst samengetrokken, zullen kosteloos de Regeering en het publiek in de mogelijkheid stellen onderricht te zijn over de mindere of meerdere kans tot welslagen van gelijkaardige werken, in zekeren kring, en tevens in de mogelijkheid om merkelijk te bezuinigen op hunne uitvoering, door de boringswijze te laten kennen, die het best past bij den aard der te boren gronden ».

De wetenschappelijke inrichtingen, die dienden geroepen te zijn, om rechtstreeks tusschen beide te komen voor die werken, evenals de hogere overheid, hebben de opsporingsvennootschappen, de eigenaars en oorlof-verwervers schier gesmeekt. Ziehier welke bewoordingen een geleerde als de heer Mourlon zich gedrongen zag te bezigen : « De jongste ontdekking van steenkool, door diepe peilingen in den ondergrond der Limburgsche Kempen, gaf reeds aanleiding tot zeker aantal aanvragen tot concessie. Zonder de beslissing der Regeering te willen vooruitloopen, acht ik het nuttig den belanghebbenden ter kennis te brengen hoe *wenschelijk* het in ieder opzicht is, dat zij de meest volledige reeks monsters vereenigen van de doorboorde gronden, met aanduiding van de diepte, waarop zij werden gevonden. Behalve 't belang voor de aardkundige kaart des lands, op bevel der Regeering opgemaakt, om voordeel te trekken uit al de wetenschappelijke, meestijds gansch onbekende inlichtingen, verschaft door de peilingen, die thans in de Kempen worden verricht, bestaat ook het belang voor de aanvragers van concessie, om de Regeering, door tusschenkomst van haren ambtelijken aardkundigen dienst, al de onontbeerlijke oorkonden te verschaffen, opdat zij in ieder geval met zaakkennis uitspraak zou kunnen doen, zoo over den aard en den omvang der kolenlagen als over de doode gronden, die er boven liggen. Deshalve is het *hoogst wenschelijk* dat er, voor al de uitgevoerde of later uit te voeren peilingen in de Kempen, hetzij om nieuwe kolenlagen te ontdekken, of enkel dezer aanwezigheid op

(1) *Bulletin de la Société belge de géologie et d'hydrologie*, XVI (1902).

plaatsen, welke de aanvraag tot concessie billijken, beroep worde gedaan op den aardkundigen dienaar... (1) ».

Wij weten niet in hoeverre gevolg werd gegeven aan dat verzoek; doch volgens de meest bevoegde lieden, blijkt het dat de private belangen, door de overhaasting en verblindheid hunner mededinging, en tot zelfs door de aangewende middelen tot peiling, de wetenschappelijke en de openbare machten niet slechts in de onmogelijkheid stelden, thans over hunne aanvragen te oordeelen, maar ook om wezenlijk het openbaar belang na te gaan, dat slecht ingelicht blijft over de natuurrijdommen en de wijze waarop ze tot waarde zijn te maken.

Reeds in 1877, werd te Regeering aangezocht om peilingen tot het onderkennen der kolenlagen te verrichten. Zij onthield zich daarvan. Veel meer beperkte opsporingen, geschikt om haar rechtstreeks in te lichten, werden haar later aanbevolen door de heeren Lhoest en Harzé. Tot hiertoe onthield zij zich. Zoo het bewaken en nagaan van hare beambten of hare wetenschappelijke diensten inderdaad stuit op onvoldoende wetsteksten, — en dit schijnt te blijken uit de commentaren zelve van den Raad der mijnen (2), dat legt de bezadigde taal van den aardkundigen dienst uit, — hoe komt het dat zij tot hiertoe niet eene bijzondere en dringende bepaling inriep, welke de wet van 1810 versterkt?

Het openbaar belang moet boven alle bijzonder belang staan. De Raad en het Korps der Mijnen, de aardkundige dienst, twee geleerde genootschappen, kunnen de Regeering doelmatige bepalingen aangeven. Alles vergt die bepalingen.

2° De nog bestaande onzekerheid ten opzichte van de voorwaarden voor het ontginnen van de reeds ontdekte lagen bestaan in nog ruimere mate voor al de niet onderzochte streken, en houdt men het algemeen belang in het oog, zoo is het blijkbaar onvoorzichtig te beschikken over eenig deel van het nieuwe gebied, voordat het in zijn geheel voldoende gekend is.

Al de opsporingen gaan uit van wat eerst eene onderstelling was en over 't algemeen eene nagenoeg streng bewezen waarheid is geworden, te weten dat de kolenstreken in Noord-Duitschland, Nederlandsch Limburg, België, Noord-Frankrijk en Groot-Brittanië tot dezelfde aardvormingen behooren. Dit blijkt uit de achtereenvolgende werken, verricht sedert het verschijnen van 't verslag des heeren Guillaume Lambert (1876) en van de memorie des heeren A. Dumont (1877).

« Het wordt toegestemd, schreef in 1876 de heer Lambert, dat het kolengebied van België voortkomt uit dezelfde vorming als die van Duitschland en het noorden van Engeland, waartusschen het ligt en waarvan het, onzes inziens, dient beschouwd als deel uitmakend (2).

Na meer dan het vierde eener eeuw, wordt door de meer volledige en duidelijke werken der heeren Alfred Habets, Lhoest, H. Farir, E. Harzé,

(1) Advies van 20 Januari 1885. Z. *Pandectes belges, Concessions de mines*, n° 156.

(2) *Annales de la Société géologique*, 1902, blz. 84 en vlgg.

Stainier, de merkwaardige kaarten van den heer Forir, de gelijktijdigheid der kolenvormingen gestaafd door steeds strengere vergelijkende studiën, gesteund op steeds talrijker boringen. Toch zijn op verre na niet toegelicht al de minder algemeene vraagstukken, verbonden aan de richting, vooral aan de uitgestrektheid en den rijkdom der kolenlagen, aan het voorhanden zijn van andere ontginbare minerale stoffen, aan den omvang der doode gronden die ze bedekken, aan den aard der aardvormingen.

Tot hiertoe kan de wetenschap, behalve de werkelijke ontdekkingen ten gevolge van peilingen, enkel steunen op afleiding. Zoo grondt de heer Lhoest zich op het evenwijdig loopen der ontmoetings- en der afwijkingslijnen in alle geplooiden streken. 't Is naar de richting van naburige rimpels, dat de wetenschap tracht de waarschijnlijke richting van het kolenbekken der Kempen te bepalen. Voor bewezen waarheid houdend dat het Luiksche kolenbekken over Namen, Bergen, Valenciën tot in 't land van Wallis doorloopt, bezitten we daar eene stellige opgave, eenen rimpel met gekende richting, die veroorloven zal er andere te bepalen; doch die richting zal slechts nabijkomend wezen, en eene dubbele onderstelling treedt op, óf dat het bekken der Kempen verbonden is aan dit van Staffordshire, óf dat het is verbonden aan dit van Yorkshire. Naar de onderstelling, die door rechtstreeksche opzoekingen bevestigd zal worden, moet het westelijk kolenbekken min of meer uitgestrekt zijn; ook schijnen de peilingen, te Knokke, op het uiterste westen van ons grondgebied verricht, als noodig om het vraagstuk op te helderen (1). Tot hiertoe werd naar die aanduidingen nog geene peiling verricht.

De onzekerheid ontstaat verder uit de diepte en uit het doorgaans moeilijk genaken van de kolenlagen. De ondergrond van onze oorspronkelijke samenhangende bergmassa is verdeeld in twee onderscheiden gedeelten, door eene graat, in de richting van Brussel naar Mechelen: ten westen, eene ruime vlakte, naar de zee afhellend; ten oosten, eene streek met veel sterkere en toenemende helling. Is die graat eene oorspronkelijke plooï van de aardkorst, of is zij te wijten aan de wegnaging, ten oosten, van de oorspronkelijke vormen in latere aardkundige tijdvakken?

Naar de eerste onderstelling helt de heer Harzé over; de heer Forir is daarentegen geneigd de tweede uitlegging aan te nemen. Volgens hem, volgt daaruit dat de peilingen, in de grondrichting van het kolenbekken te verrichten, des te minder diep zullen zijn, naarmate men meer het westen nadert. Daaruit volgt, evenals voor de heer Lhoest, de noodzakelijkheid om te Knokke te peilen, wat de oorgronden zou laten genaken, en onder deze wellicht den kolengrond op geringere diepte dan bij de peilingen ten oosten (1).

Met het oog op latere ontginning, is de aard der grondvormingen, welke boven de steenkool liggen, van hoofdzakelijk belang; kent men dien aard beter dan tot nu toe, — schoon van nu af aan zekere vrees weggenomen kan

(1) *Annales de la Société géologique*, blz. 98 en vlgg. — HARZÉ, *Le bassin houiller du nord de la Belgique*.

worden (1), eerst dan kunnen de bezwaren van die ontginning worden afgemeten. Doch dit is niet alles : is het waar, dat de trias- en de jura-vormingen zich in 't noorden van België uitbreiden, zoo zullen wij waarschijnlijk andere ontginbare stoffen, zooals ijzererts, aantreffen.

Het vraagstuk zal in omvang toenemen ; in elk opzicht is eene uitgebreide en grondige bestudeering in het geheel, noodzakelijk.

§ 2. — *Rechtkundige overwegingen.*

Moet het onbetwistbare recht der ontdekkers op vergoeding voor hunnen arbeid worden bekrachtigd, en mag geene vooruitgaande poging worden ontmoedigd, toch kan geen verworven recht worden ingeroepen tegen het schorsen van alle nieuwe concessie. Zoo artikel 7 der wet van 2 mei 1837 de Regeering verbiedt concessie te verleenen in strijd met het advies van den Raad der mijnen, nergens verplicht het haar tot het verleenen van concessie. Het voorrecht des eigenaars van den bovengrond, dit van den ontdekker en van den uitbreidingvrager welke het voorafgaat (art. 11), mogen eerst dan worden ingeroepen, wanneer de Raad zelf zich in zijne volle onafhankelijkheid voor vergunning verklaarde. « Mag de Koning geene concessie verlegen ondanks het advies van den Raad, niets verhindert hem concessie te weigeren, zelfs dan wanneer de Raad van oordeel zou zijn dat zij diende verleend (2). »

De Regeering mag beslissen in overweging zelf van het openbaar belang. Het schijnt dat onderstaande woorden, den 6^{en} april 1837 uitgesproken door Nothomb, die toen minister van openbare werken was, passen bij den tegenwoordigen toestand : « De Raad verklaard hebbende dat er aanleiding bestaat tot het verleenen van concessie, mag de Regeering dan, om redenen *buiten de quaestie van privaat recht*, om redenen van staathuishoudkunde en openbaar belang, de gevraagde goedkenning weigeren of verdagen? Hier bestaat een ander vraagstuk dan dit van privaat recht : het staatkundig vraagstuk, van openbaar belang, van staathuishoudkunde. Welnu, ik zeg dat er gevallen kunnen voorkomen, waarin dat belang den voorrang moet hebben, gevallen waarin het staatkundig vraagstuk zoo blijkbaar, zoo dringend wezen kan, dat de Regeering de goedkeuring zou moeten weigeren of ten minste verdagen. Dit is, mijn inziens, de omvang van het recht der Regeering. Dus moet zij met de meeste behoedzaamheid gebruik maken van de wet.

« Oefende zij de haar door u toegekende macht niet met uiterste voorbehouding uit, dan zou, in eene zeer nabijliggende toekomst, de bodem van gansch België afgestaan, de werking der wet uitgeput zijn; dan zouden wij, door de onmogelijkheid om eenige nieuwe concessie te verleenen, tot een wezenlijk monopolie geraken. De concessiën zouden verworven zijn voor al diegenen welke zich gehaast zouden hebben ze te vragen, voor allen aan wie de Regeering zich gehaast zou hebben ze te verleenen : er zou niets meer kunnen vergund worden. De wet zou voor de toekomst zonder toepassing blijven. Mijns erachtens, kan dus de goedkeuring, door de Regeering

(1) Zie FOUR, *ibid.*, blz. 109.

(2) Zie *Pandectes belges*, verbo *Concession de mines*, n° 291. — Zie ook SPINGARD.

ring te verleenen, in zekere gevallen in verband staan met staat- en staatshuishoudkundige redenen; en ik hoef er bij te voegen dat die redenen zoo sterk kunnen wezen, dat de Regeering het recht zou hebben de concessie te weigeren, welke gevraagd wordt door den eigenaar, zelfs krachtens een recht van voorkeur. » Het algemeen belang kan onmogelijk luider spreken dan op dit oogenblik en 't gevaar van dien afstand van gansch het vergunbare gebied ten voordeele van bijzondere personen, blijkt duidelijk. Wat de Regeering vermag in bijzondere gevallen, zal de wetgeving doen bij algemeen maatregel, die de Regeering onttrekken zal aan alle verdenking, aan allen wrok, aan vruchteloze aansprakelijkheid. Tot hiertoe is de wetgever in zijn volle recht, en we zouden het als eene openbare ramp beschouwen. moest hij het niet uitoefenen.

2. Bevat het bekken der Kempen, — wat waarschijnlijk is, — andere vergunbare zelfstandigheden, als bij voorbeeld ijzererts, dan hoeft de wet van 1837 omgewerkt. Deze wet schorste de uitoefening van het recht om concessie te geven voor dit erts, zelfs al wordt het, ingevolge artikel 69 der wet van 1810, vergunbaar. Sedert 63 jaar staan wij onder deze bepaling. Zij ontstond ten gevolge van terugwerking van den eigendom des bovengronds van personen en gemeenten, tegen de misbruiken van het stelsel der concessiën onder de Nederlandsche regeering; in den beginne werd zij feitelijk gerechtvaardigd door de bedingen voor de toenmalige ontginning en dezer uitslagen. IJzermijnen werden slechts op geringe diepte ontgind, zonder kunstwerken noch ophaalmachine's over 't algemeen. In hoopen liggend, leende het erts zich toen tot verbrokkelde ontginning; en dit oorspronkelijk stelsel der kleine delfnijverheid volstond nog voor de behoeften der metaalnijverheid. Doch lang kon dit voorloopig evenwicht niet bestaan, en een aanhoudend rechtskundig stelsel, zonder geregelde toepassing op de toenemende verandering der voorwaarden van ontginning en werking, verwekte wezenlijke onheilen, waarvan overvloed van getuigenis bestaat. In het verslag, den 10^{en} Maart 1874 door den heer Descamps bij de Kamer ingediend, wordt de toestand der ontginning van ijzererts, meer dan veertig jaar na de wet van 1837, uitstekend opgegeven. Door de eigenaars overgeleverd aan handelaars uit de tweede hand, was de ontginning een ondergang voor de natuurrijdommen des lands, want zij waren enkel bezorgd om snel veel, zoo goedkoop mogelijk voort te brengen. « Zij laten de harde deelen der laag ter zijde en houwen enkel de zachtste af; ontstaat eene waterader, dan verlaten zij eene voortaan te schadelijke ontginning en laten ze overstroomen; zoo gaan te loor de rijkste lagen, die, nooit gekend noch doorzocht zijnde door ontginners, welke al te veel haast hebben om te genieten, slechts aanleiding gaven tot eene wezenlijke *plundering*, noodlottig voor de belangen der smelters, voor die der eigenaars en des lands. » Bij deze strenge veroordeeling van het wettelijke stelsel van het zelfzuchtig laten begaan, dienen talrijke getuigenissen gevoegd, die wij in eene reeds oude studie aanhaalden (1).

(1) Over het wettelijk stelsel voor ijzererts, in het werk van P. Splingard : *Des concessions de mines dans leurs rapports avec les principes du droit civil*. Brussel, 1880.

Sedertdien vroeg de *Association des maîtres de forges* onophoudend opnieuw het stelsel der concessie; de opvolgende regeeringen zijn niet te verschoonen. Reeds twintig jaar geleden, den 18^{en} Mei 1883, bood de Raad der mijnen een voorontwerp van wet aan, opgemaakt door den heer Dupont en houdende, ten opzichte der ijzermijnen, herziening der wetten van 1810 en 1837 (1). Het eenig antwoord, dat nog gegeven kan worden op dit protest tegen een willekeurig stelsel, is dat onze ijzermijnen, volgens eene uitdrukking van den heer Harzé, « uitgeput schijnende, nieuwe wetsbepalingen ongepast zouden wezen » (2). Twee derden eener eeuw van ontredde en verkwisting onzer natuurrijdommen hebben ons zooverre gebracht, doch dat zal niet langer het geval blijven, worden de vooruitzichten van den heer Harzé zelve verwezenlijkt. Voor het ijzer moet men terugkomen tot de concessiën van 1810, of het stelsel dier wet wijzigen, of van nu af aan de mijnen tot Staatsdomein maken, en in stede van de bestaande ordeloosheid, de ontginning wettelijk inrichten, zooals wij vragen. Daarenboven zal het een van de dringendste plichten der Regeeringen wezen, eenen staat te doen opmaken van onze tegenwoordige rijkdommen aan erts.

3. Al bevatte het Nooderbekken niets anders dan steenkool, toch is geen nieuw tijdvak voor het verleen van concessie mogelijk, zonder voorafgaande herziening der wetten van 1810 en 1837. De heer Hanrez, die moedig en met vrucht de voorhand nam tot eene hervorming der wetgeving, betrachtte de oplossing van groote rechtskundige vraagpunten, sedert lang gesteld, waaraan de tegenwoordige wetgever niet kan ontkomen, zelfs al blijft hij trouw aan 't beginsel van gelijkstelling der mijn-concessie met privaat eigendom (art. 7 der wet van 1810). Het wezenlijk, volstrekt recht, moet ten minste doordrongen zijn van contractueele bestanddeelen, die het betrekkelijk maken en beperkingen, bedingen, bekrachtiging opleggen: het *quiritaire* recht, dat Napoleon er wilde inlasschen, mag niet onwrikbaar blijven. De tweestrijd der leerstelsels over concessie, zoo duidelijk bepaald, moet kunnen herhaald worden (3). Hij blijft bestendig tuschen de opvatting van concessie als tweezijdig verdrag, volgens den Raad der mijnen, of als volstrekten eigendom, volgens de strenge uitleggers der wet van 1810. Zoo is sedert 1837 het vraagstuk van *verval* en van *intrekking* der concessie in België gesteld. Tijdens de toen gevoerde beraadslaging, ging de Regeering de verbintenis aan, over die zaak een ontwerp van wet in te dienen (4). Sedert hield de wetgeving er zich hoegenaamd niet mede bezig. De adviezen van den Raad der mijnen stuiten op de onwrikbare uitlegging van artikel 7 der wet. en artikel 49, dat veroorlooft te voorzien in het geval dat de ontginning geschorst of gevaarlijk zou worden, is in België ondoeltreffend,

(1) H. Dupont, *Jurisprudence du Conseil des mines*, 1880-1887, blz. 57 en vlgg., uitgave Larcier.

(2) Harzé, *le Bassin houiller du Nord*, blz. 21.

(3) Z. Splingard, blz. 32.

(4) Splingard, blz. 59-61, gansch het historiek der zaak.

uithoofde van het onbepaalde zijner bewoordingen, die, volgens de beste rechtsgeleerden, eene wettelijke duidelijkheid vergen en stellige bekrachtiging, uitdrukkelijke wetsteksten (1). Door de wet van 27 April 1858 en het decreet van 23 October 1852, bepaalde de Fransche wetgeving het geval van vervallenverklaring; ontwerpen als dit van den heere Bailhaut strekken ze uit tot het geval van niet-ontginning gedurende twee jaar, wat er ook de oorzaak van weze (2). De adviezen van den Raad der mijnen zouden in België de gevallen van vervallenverklaring nog uitstrekken. Er kan niet beweerd worden dat de zaak van geen practisch belang is. De heer Harzé raamde in 1901 de oppervlakte van de onbewerkte mijnen op 44,278 hectaren (3), ongetwijfeld wordt dat verlaten uitgelegd door de bezwaren, verbonden aan het boren der putten, aan de rampvolle uitslagen der ontginning zelve, doch al ware het op een gegeven oogenblik voor den Staat gevaarlijk de ontginning op zich te nemen, het kan niet onverschillig wezen de openbare machten in staat te stellen ten allen tijde het meest aanhoudend en meest volledig ten nutte maken van de natuurrijksdommen te verzekeren. Het *afstaan* van de concessiën en de noodzakelijke toelating door den Staat is van dezelfde beteekenis. Ook daar ontnam de wet van 1810, doordien zij de mijn tot eigendom maakte, al de belemmeringen weg, die door de wet van 1791 opgeworpen waren tegen de vrije beschikking, besloten in den eigendom zelve, behalve in geval van deeling; en evenwel, zooals de heer Hanrez heeft bewezen, brengt, van in den oorsprong, de noodzakelijkheid voor de regeering om zich te vergewissen of de *overnemer* de waarborgen oplevert, welke de wet eischt van den *concessiehouder*, redelijkerwijs de noodzakelijkheid van goedkeuring mede. Om andere redenen van openbaar belang, zouden in de mijnwetten bepalingen van denzelfden aard als die der wet van 25 Februari 1869 op de spoorwegen, dienen ingevoerd. Evenmin kan worden beweerd dat de zaak van geene practische beteekenis is. Het volstaat de statuten der *thans bestaande vennootschappen voor het opsporen van mijnen* te raadplegen, om te bevinden dat haar doel is *concessie* aan te vragen en in voorkomend geval *over te laten*. Dus bevat het verleenen van concessie steeds bij voorbaat de bekrachtiging van onvoorwaardelijken afstand, en dit zal *à priori* bijdragen tot eene onbeperkte vereeniging der mijnen. Het *aanbesteden* der mijnen komt niet enkel voor in het jongste ontwerp van den heer Baudin (4), maar reeds in het ontwerp van den heer Bailhaut, waarin kostelooze concessie wordt bestreden en vrije mededinging in de plaats treedt van willekeurige macht. Niet enkel is het *voorrecht* van den eigenaar des bovengronds daaraan verbonden, doch veel ernstigere vraagstukken kunnen daarmede in verband staan, vooral de voordeelen, aan de arbeiders te verzekeren; in 1860 en

(1) *Pandectes belges*, Verbo Concessions de mines, hoofstuk III, gansch de uiteenzetting van het twistpunt.

(2) Wetsontwerp, Kamer der Afgevaardigden, 1886, n° 725, blz. 17 en vlgg.

(3) Verslag van den heer Renkin over de begrooting van spoorwegen voor 1901.

(4) Ontwerp van 5 November 1901. Zie *Annales des Mines (belges)*, VII-1.

1886 stelden wij in de arbeidscommissie voor om de arbeiders declachtig te maken in een hervormd stelsel van concessie; in jongere ontwerpen werd dat opgenomen. De duur der concessiën, de beperking van den duur, zoo duidelijk gesteld door den heer Hanrez, brengt ons bepaald terug tot de wet van 1791. « In de geschiedenis van het recht, zegde de heer Splingard, zal het steeds een ernstig vraagpunt blijven, in welken toestand de mijn-nijverheid gebracht zou zijn onder het stelsel van tijdelijke concessie, naar de wet van 1791, en terecht mag worden betreurd dat de wetgever, toen hij een volstrekt tegenovergesteld beginsel huldigde, in stede van de lessen eener traagzame ondervinding te verbeiden, voor immer zijne rechten afstond aan het bijzonder belang. » Nog heden rijst het vraagstuk even omvangrijk op, voor alwie met bezorgdheid de toekomst raadpleegt en zich boven de bijzondere belangen plaatst. En daarom gaan wij verder dan al de ontwerpen tot verzachting van het stelsel van bijzonderen eigendom, welke hierboven zijn aangeduid. Het beginsel der oplossing, het eenige waarop het voorstel doelt, is inlijving van de mijnen bij het openbaar domein.

Dit brengt mede't bepaald daarlaten van het beginsel, van de in artikel 552 van 't Burgerlijk Wetboek behouden fictie, en van het wettelijk stelsel, waarvan Napoleon in den Raad van State de hoofdlijnen afteekende : « Eerst en vooral moet men duidelijk het beginsel stellen dat de mijn deel uitmaakt van den eigendom des bovengronds. Er zal evenwel worden bijgevoegd dat zij maar mag ontgind worden krachtens eene acte van concessie. » De toegang van den bodem tot den bovengrond, verworpen door de evolutie van het Recht, is onbegrijpelijk ten opzichte van een nieuw onderaardsch gebied, welks ontdekking zelve geenszins is te wijten aan werk van de eigenaars. Evenmin mag de tusschenkomst van den Staat eenvoudig bestaan in *te beschikken* over de mijnen, om ze in het openbaar domein te doen overgaan.

§ 5. — *Huishoudkundige en maatschappelijke overwegingen.*

Zij die het inlijven van de mijnen bij het openbaar domein en dezer ontginning door den Staat bestrijden, oordeelen met het oog op de bijzondere nijverheid en het bijzonder belang, die doorgaans streven om de nijverheid zooveel mogelijk zuivere opbrengst te verschaffen. Zij achten den Staat op nijverheidsgebied volstrekt onbekwaam of gebrekkig. En toch dient het vraagstuk opgelost, zooals dit van de exploitatie der spoorwegen, van het verhevener en veelzijdiger standpunt van het openbaar belang; daar wordt de uitsluitende beschouwing van de voortbrengingskracht van het ontginningstelsel gewijzigd door overwegingen, gegrond op het bestendige volksbelang; op de noodzakelijkheid om zoo goed mogelijk rekening te houden met de behoeften der internationale Huishoudkunde; op den invloed, welken het stelsel van ontginning der mijnen kan uitoefenen op de veiligheid en de ontwikkeling der hoofdzakelijke nijverheidstakken, die er rechtstreeks van afhangen; op de maatschappelijke politiek en de vredelievende oplossing van het sociale vraagstuk. Hier zelfs, kan de voortbrengingskracht der ontgin-

ning slechts *inbetrekkelijken* zin worden beoordeeld, en juist hierin bestaat de dwaling, dat men ontginning door den Staat beschouwt als vast geklonken aan eene eenige volstreckte en onveranderlijke doenwijze, die tot voorwendsel dient om ze voorgoed ondergeschikt te maken. Zij die voor de tegenwoordige concessiën zijn, beweren dat de eigendom noodzakelijk bestendig moet wezen om de inrichting eener mijn te verzekeren. Het openbaar domein kan dit vooruitzicht verwezenlijken, niet meer met het oog op het privaat belang, min of meer volkomen overeenstemmend met het algemeen belang, doch rechtstreeks, met het oog op het belang der collectiviteit, van al hare zijden beschouwd. Ongetwijfeld blijkt ook daar uit de ervaring, dat die veelzijdigheid van maatschappelijke belangen, als daar zijn het belang der toekomstige en der tegenwoordige geslachten, het belang van den fiseus en van al de verbruikers, van nijverheid en handel, het belang van de arbeiders, thans onvoldoende is samengeordend; doch dwalingen en mislagen kunnen steeds gemakkelijk worden hersteld onder een stelsel van eigendom, dat het bestendig en algemeen overzicht van het openbaar belang bekrachtigt.

Steenkool, eene bron van warmte- en van beweegkracht, geeft in België aan het arbeidsvermogen onzer 2,500,000 werklieden eene aanvullende kracht van meer dan 11 millioen arbeiders, dus 5 op iederen levenden werker; onze spoorwegen verbruiken nagenoeg 7 t. h. van de gansche opbrengst; de metaalnijverheid, van 10 tot 12 t. h.; het waarschijnlijk verbruik van eene heringerichte koopwaardijvloot is niet te bepalen. Onze bronnen van kracht zijn, uit haren aard, *uitputtelijk*, en de geleerde Harzé teekende de lijn van klimming en toekomstige daling der voortbrenging van het oud bekken (1). Vooralsnu is niet te bepalen in welke mate en voor hoelang het nieuw bekken ze vermeerderen zal. In zekere landen wordt nu reeds beweegkracht ontleend aan andere natuukrachten, als daar zijn Zwitserland en Italië, die geene minerale brandstof bezitten: in Italië alleen, wordt het vermogen der watervallen geraamd op 5 of 10 millioen paardekracht, op 40 tot 80 millioen arbeiders, en die bron is onuitputtelijk (2). Die *witte* steenkool kan Frankrijk, minder rijk aan zwarte steenkool dan België, duizenden paardekracht verschaffen. Het enkele Rhône-dal geeft er meer dan 3 millioen (3). Dergelijken voorraad bezit België niet.

In de zeventig laatste jaren werden in België meer dan 800 millioen ton steenkool opgehaald. Onderstelt dat het oud bekken nog driemaal zooveel kan opleveren. In verhouding tot de bevolking ten huidige dage, is dit 340 tot 350 ton per inwoner. 't Is te vreezen dat deze onderstelling waarschijnlijk boven de waarheid is. De door den heer Harzé voorspelde afneming kan sneller en schielijker geschieden, want reeds nu graven wij op gemiddeld 434 meter diepte; overstroming zou het verlaten der mijnen

(1) Zie Statistiek van mijnen voor 1902.

(2) FRANCESCO NITTI, *L'Italia all'alba del secolo XX*.

(3) P. WEISS, *L'Exploitation des mines par l'État*, blz. 112, en *Congrès de la Houille blanche*.

onvermijdelijk kunnen maken, zooals te Bleiberg. Dergelijke vrees drukte die geleerde uit. 't Zal volstaan zehier herop te wekken, om zoo nauwkeurig mogelijke ramingen te verwerven. Frech (1) schat den voorraad in Duitschland op nagenoeg 169 milliards ton, dus 3,400 ton per inwoner, of, tienmaal zooveel als in België; Foster Brown en Lozé (2) rekenen den voorraad in Engeland op 15 milliards ton, ter diepte van 2,000 voet; verdubbelt hem, in de billijke onderstelling van eene meerdere diepte, dan bedraagt de voorraad niet meer dan 700 tot 800 ton per inwoner; voor de Vereenigde-Staten daarentegen, wordt hij geschat op 700 milliards, dus nagenoeg 30 maal meer per inwoner dan ten onzent. China alleen reikt boven dit cijfer. Dit gaf professor Wolf de beeldspraak in van twee molensteen, waartusschen Europa zou kunnen verpletterd worden (3).

De internationale macht schijnt overal gelijk te worden, niet naar het ideale plan der voorstanders van algemeene solidariteit en vrijhandel, maar door bemiddelende groepen, waarvan het imperialism ons de eigenmachtige uitdrukking geeft, en die wellicht eene feodaliteit onder de volken voorbereidt. De overvloed van natuurrijdommen doet voor de groote nijverheid der Nieuwe Wereld, vooral voor de ijzernijverheid, schitterende hoop oprijzen, zelfs die op eene wereldheerschappij. 't Ware hatelijk en dwaas zelfs te droomen aan een tolverbond van Europa tegen de Vereenigde-Staten. doch 't ware billijk in een tolverbond van Europa of van Midden-Europa, waarbij België aangesloten zou wezen, het onderpand te vinden van eene uitgestrekte, verzekerde, bestendige markt. Zelfs voor hare verlichte voorstanders is dat vooruitzicht nog ver afgelegen (4). Onbestendigheid, gemis van solidariteit, drukken op de aanstaande tijdvakken der geschiedenis. Onder al de landen der wereld, is België het meest verbonden aan de huishoudkunde der wereld, en gevoelt ook het sterkst het gemis van wereldsolidariteit. en bij deze scherpe mededinging, is het rechtvaardig en tevens verstandig, ten opzichte der natuurrijdommen, in deze scherpe mededinging voor zijne voortbrengingskracht, voor toekomstige geslachten, te zoeken hoe zich het best mogelijk te regelen naar dat huishoudkundig midden, en de toekomst niet uitsluitend te laten regeeren door privaat belang. 't Is billijk en raadzaam, in hetzelfde opzicht, de grootste waarborgen te verstrekken aan de macht van den arbeid. Naar 't voorbeeld van andere landen, zouden wij weldra, schoon laattijdig vooruitziende, gezamenlijke pogingen aanwenden. Niet het toeval verwekt de gebeurtenissen waarvan wij getuige zijn; zij bewijzen welsprekend dat het Recht vervormd wordt door huishoudkundige en maatschappelijke omstandigheden. De vroegere groote tijdvakken van het mijnrecht zijn door dezelfde natuurlijke wet uit te leggen. De algemeene toestand der huishoudkunde bij de volken en in de gansche wereld bereiden den vooruitgang van het huishoudkundig Recht voor.

(1) Pr. WOLFF, Deutschland en de wereldmarkt. *Zeitschrift für soziale Wissenschaft*, 1900

(2) De engelsche kolen en dezer uitputting, 1901, II, 1229.

(3) Deutschland en de wereldmarkt, 1902.

(4) Cf. WOLFF.

De vooruitziende handelwijze van Nederland, de inlijving, bij het openbaar domein, van in Limburg beschikbaar gebleven kolenlagen, is gestaafd door allerhande redenen van industriëlen, fiskalen en geldelijken aard. 't Is belangrijk en weinig geweten dat de commissie, aangesteld om de zaak te bestudeeren, voorstelde slechts 4,515 hectaren door den Staat te laten ontginnen; meer dan driemaal zooveel, 't is te zeggen 14,515 hectaren, werdén door den wetgever tot openbaar domein gemaakt. Schat men dezen collectieven voorraad volgens de raming voor de 4,515 hectaren, dan zou *Staats voorraad* in Nederland meer dan 2 milliards en half ton bedragen (1) of 500 ton per inwoner. In Duitschland hebben de domaniale mijnen der Saar 14 milliards ton voorraad, in Opper-Silesië, volgens Frech, 90 milliards ton. Toch breidde de Staat zijn domein in het Noorden uit met 20,700 hectaren, nitgaande van het ontoereikende der fiskale mijnen om thans te voorzien in de behoeften zijner spoorwegen en de latere behoeften van het zeewezen. Zelfs uitte hij het verlangen eenen regelenden invloed uit te oefenen op de prijzen in Westfalen (2).

Al waren de bezwaren, in 1901 (3), tijdens de rijzing der prijzen ingebracht tegen een ontwerp tot afkoop der kolenmijnen, door den heer De Greef met zulke sterke redenen omkleed; al waren die bezwaren afdoende, wat niet zoo is, ze zouden vervallen, nu er geen spraak is van afkopen, maar van domeinmaking der nieuwe mijnen. Het tegenwoordig ontwerp van den heer Harzé is wettelijk onaanastbaar; 't is niets anders dan de toepassing der wet van 1837; voor het veel ruimer ontwerp van den heer Hanrez hoeven wetten als deze omgewerkt. Het volstrekt niet bepalen, door het verslag, van de verhouding tusschen de waarschijnlijke hulpmiddelen en de toekomstige behoeften van Staat en collectiviteit, de vorenstaande en volgende overwegingen (4), alles vordert eenen algemeenen maatregel, waardoor het collectief vooruitzicht tot den hoogst mogelijken graad wordt gevoerd en de nieuwe bekkens eene eenige bestendige grondrichting verzekerd, gansch gesteund op het openbaar belang.

Ziehier wat wordt gezegd in de *Memorie van toelichting* der Nederlandsche wet over ontginning door den Staat: « Alvorens te besluiten tot ontginning door den Staat, wenschte de Commissie te weten welke uitslagen door dit stelsel waren verworven in Duitschland, waar het op groote schaal wordt toegepast. Haar onderzoek gold de zoo uitgestrekte mijnen van het bekken der Saar, waar voor haar afdoende uitslagen werden verkregen, zoo op technisch gebied als op handelsgebied. Want schoon het doel van den ontginner niet is slechts winst te verwezenlijken; dat het den arbeiders betaalde loon nagenoeg hetzelfde is als bij particuliere ondernemingen en

(1) Z. de opgaven in de *Memorie van toelichting*, overgenomen door het *Organe industriel* van Luik, n°s 11, 12, 18 en 19, in 1901.

(2) Z. *Annales des Mines*, Maart 1902.

(3) Verslag van den heer Renkin over de Begrooting van spoorwegen, 5 Maart 1901.

(4) Zie ook de redevoering van den heer Hicks Beach, tijdens het debat over het uitvoerrecht op steenkolen en de beraadslagingen der Vereeniging van de Engelsche Kamers van koop-handel, in Maart 1901.

hun vele rusturen zijn gegund, toch mag gezegd dat de geldelijke uitslagen niets te wenschen overlaten. In 't algemeen kwam het dus der Commissie voor dat de Staat *onbevreesd* persoonlijk de ontginning mag ondernemen...» (1). Aldus antwoordt de voorzichtigste van alle regeeringen op de blijvende beschuldigingen, tegen den Staat gericht. Dezer overdrevenheid blijkt zelfs uit de geschriften der verlichte bestrijders van den Staat. De heer Weiss, die er tegen is, toont niettemin aan, welke aanzienlijke uitslagen de Staat in Pruisen verwierf; tot besluit zegt hij : « De private nijverheid hadde zoo goed, zooniet beter gehandeld als de Staat. » Tracht hij te bewijzen dat de voortbrenging minder kost in de groote Westfaalsche ondernemingen en veel meer in kleine (2). hij schijnt niet nauwkeurig genoeg rekening te houden met de grootere bezwaren van den arbeid, het minder goed gevolg te Saarbrücken; doch al ware 't verschil te wijten aan eene inrichting der *ondergeschikte* ontginning, toch duidt schrijver zelf de toe te brengen hervormingen aan. Reeds legde hij de oorzaken uit van de betrekkelijke welvaart te Saarbrücken. Binnen de hem door de begrooting gestelde perken, bezit de bestuurder volmacht voor alles wat ophaling en leiding van het personeel betreft. Onder die macht staande, zijn de toezieners betrekkelijk onafhankelijk, *en meer dan de hoofdingenieurs bij vennootschappen*; « dank aan die hechte inrichting heeft de Pruisische Staat, die het grootste mijngebied der wereld beheert, schitterende uitslagen verworven, ondanks al de bezwaren, aan iedere onderneming door den Staat verbonden » (2). Wordt meerdere vooruitgang verlamd, zoo is dit te wijten aan den blijvenden fiskalen geest, die eene kollektieve zelfzucht overbrengt naar de openbare nijverheid : « Om het best partij te trekken uit Staats nijverheidsdomein, dient afgebroken met de overleveringen van eene eenige begrooting, en moet de mijnfiscus eene eigene personaliteit erlangen, die hem veroorlooft voorraad te maken en uit te delgen met het oog op groote uitbreiding. Deze maatregel zou de nochtans zeer bloeiende nijverheid in het bekken der Saar nieuw leven schenken » (3).

Het beoogde doel is dus een einde te stellen aan de noodlottige *verwarring* der organen van de staatkundige richting met die van 't beheer der huishoudkundige diensten van den Staat, door laatstgemelde al de noodige betrekkelijke onafhankelijkheid te verschaffen, om het best hunne werking te verrichten, en bestaanbaar met het bestendig overwicht van het openbaar belang, dat zelf beter ingelicht zal wezen.

Om zulke oplossing te verzekeren, onderstelle men eene *Nationale Mautschappij tot ontginning van het Noorderbekken*, gevormd door Staat, provincie en belanghebbende gemeenten, met overwicht van den Staat, en waaraan de ontginning vergund zou worden, naar de bepalingen eener opgaaf van voorwaarden, vastgesteld krachtens de nieuwe wet op de mijnen.

(1) Vertaald naar het *Organe industriel* van Luik, n° 19. Zie Nederlandsche wet van 24 Juni 1901. *Annales des mines de Belgique*, VI, 4^e afl.

(2) Weiss, Mijnonontginning door den Staat, blz. 85-88.

(3) Id., blz. 90.

3. Er mag gezegd dat eene der billijkste en meest aanhoudende zorgen, in 't belang van de gezamenlijke nijverheidstakken, van de exploitatie van spoorwegen, en in 't belang van den maatschappelijken vrede is, de golvingen van den prijs der steenkolen te bedwingen, te regelen. Dit wordt verwacht, ofwel van de eigen werking der syndicaten, gevormd door bijzondere exploitanten, of wel van de regelende werking des Staats. « De crisis, die onlangs zoo erg woedde in Engeland, Frankrijk en België, individualistische landen, waar volkomen vrijheid van voortbrenging en verkoop bestaat, was veel minder gevoelig in Duitschland, waar vereeniging ter eenere, staats-socialisme ter andere, de vrijheid der ontginners beperkten (1) ». 't Is verkeerdt, zoo men België beschouwt als vreemd aan verstandhouding op nijverheidsgebied en aan de verrichtingen der syndicaten; en in Duitschland is het onmogelijk de werking van het Westfaalsche syndicaat te beschouwen als onafhankelijk van de mededingende werking der fiskale mijnen; dit blijkt uit het boek van den heer Weiss zelf. De neiging om die prijsveranderingen te betuigen is zoo aanhoudend, daar waar bezorgdheid om het openbaar belang is uitgesloten, dat de Pruisische Staat, bij het aankopen van mijnen in Westfalen, daar meer rechtstreeks invloed wil oefenen op den prijs der steenkolen. Vergelijkt men de prijsverandering in Engeland (2), Frankrijk (3), België (4), Duitschland (5), sedert 1887, zoo bevindt men dat de *grootste* omvang was :

Saarbrücken (Staat).

Jaar.	Laag-te prijzen.	Jaar.	Hoogste prijzen.	Vershil.	Verhouding van het minimum
—	—	—	—	—	—
	Mark.		Mark.	Mark.	
1888. . .	7.13	1900. . .	11.50	4.37	60 t. h.
1896. . .	8.80	1900. . .	11.50	2.70	50 —

Westfalen. (Syndicaat).

	Mark.		Mark.	Mark.	
1888. . .	4.70	1900. . .	8.50	3.80	80 —
1896. . .	6.70	1900. . .	8.50	1.80	27 —

Pas-de-Calais.

	Frank.		Frank.	Frank.	
1888. . .	7.30	1900. . .	13.50	6.20	85 —
1896. . .	7.68	1900. . .	13.50	5.82	76 —

(1) Zie de voorstellen van den heer HANNAZ en het vlugschrift : *La reprise des charbonnages par l'État*, 1901, blz. 51 en vlgg.

(2) *Journal of statistical Society*.

(3) WEISS, blz. 10.

(4) HARZÉ, *Statistique des mines*.

(5) WEISS.

België (middenprijs).

Jaar.	Laagste prijzen.	Jaar.	Hoogste prijzen.	Verschil.	Verhouding van het minimum.
—	Frank.	—	Frank.	Frank.	—
1888. . .	8.43	1900. . .	17.36	8.93	100 —
1896. . .	9.31	1900. . .	17.36	7.85	82 —

Engeland (uitvoerprijs).

	Shillings.		Shillings.	Shillings.	
1888. . .	8.41	1900. . .	16.75	8.34	100 —
1896. . .	8.88	1900. . .	16.75	7.90	90 —

Onze becijfering werpt, denken wij, op de crisis een helder licht. Het gewichtige van dergelijke vergelijkingen, met het oog op de vastheid en de voorwaarden van mededinging bij onze nijverheidstakken, zal den staatslieden niet ontgaan. Het is even gewichtig voor het arbeidersvraagstuk. Wij hebben beslissend bewezen dat de terugkeer der werkstakingen gepaard gaat met prijsveranderingen, en dat hare hevigheid verschilt volgens den omvang van die prijsvermindering (1). 't Is eene wezenlijke wet onzer evolutie, doch het behoort ons, invloed te oefenen op de *voorwaarden zelve* van het verschijnsel, waarvan zij den gestadigen terugkeer uitdrukt, en juist daarom hoeven wij ons bezorgd te toonen.

4. Het stelsel van concessie naar het privaat recht heeft, na weldra eene eeuw, nog geene oplossing gegeven aan het vraagstuk van de betrekkingen tusschen kapitaal en arbeid, en ieder wetenschappelijk man moet weten dat de huishoudkundige instellingen thans in strijd zijn met de theoretische opvatting van het salariaat. Dat hebben wij elders uitgedrukt: «Op 't einde der XIXe eeuw, een stelsel van arbeidsvoorwaarden laten bestaan dat, als door een verschrikkelijk rythmus, de werkstaking terugbrengt op onwrikbaar gezette tijden; volharden in onvolmaakte vormen van arbeidscontract, ofschoon wij tegenover verhevener vormen staan, waarlijk tweezijdig en gelijkmakend, omdat de *collectiviteiten* daarbij tusschenbeide komen, dat is, ondanks de geschiedenis, volharden in eene wezenlijke nijverheidsbarbaarschheid, die al de strengheid van het nageslacht verdienen zal. Kortom, de algemeene evolutie van de wetenschap en van de huishoudkundige verschijnselen, van denkbeelden en feiten, erlangen lucht in de volgende voorstellen: 1° eene plooibare opvatting van het *fonds der loonen*, volgende op de opvatting van een voorafbepaald en onveranderlijk fonds; 2° eene betrekkelijke opvatting van de natuurlijke huishoudkundige wetten, volgende op eene opvatting van onvermijdelijke, onbuigzame wetten; 3° eene werking die de verdeeling van de opbrengst tusschen kapitaal en arbeid regelt en matigt, als bestendig mogelijk opgevat door de vereenigingen; 4° het noodwendige van die vereenigingen, opgevat als voorwaarde der gelijkheid van arbeid en kapitaal in het debat, en als grondslag van de rechtvaardigheid, in zooverre zij thans is te bereiken; 5° de vereeni-

(1) Z. *La dépression économique et l'histoire des prix*, en *La fin de l'ère des grèves*, 1901.

ging opgevat als werktuig tot bevrediging, na een strijdwapen geweest te zijn; 6° een verheven en bepaald vredelievend orgaan van het arbeidscontract, dat in den hoogsten graad de gelijkheid van partijen verwezenlijkt, het debat over het loon zoo ruim mogelijk inlichtend in de raden van verzoening en scheidsgerecht, *uitgaande van stevige vereenigingen* van nijverheidshoofden en werklieden (1). »

Deze theoretische evolutie werd slechts verwezenlijkt voor afzonderlijke punten van het mijndomein. De beweegbare schaal, met een regelmatig gemengd comiteit, bestaat te Mariemont; een verzoeningsraad werkt nog wonderwel te Bascoup, ondanks de ongunstige voorspellingen (2). Dit zijn de hoogere verwezenlijkingen van het gezamenlijk arbeidscontract.

Het behoort den Staat de hoogere krachten der bezoldiging van den arbeid aan te wakkeren, en door een machtig voorbeeld op te treden tot verandering der verhouding tusschen kapitaal en arbeid. Geleerden als A. Wagner en Em. de Laveleye vreezen niet dit te bekrachtigen.

« De Staat, zegt Wagner, kan, als *opperste regelaar* van den arbeid, door zijne mededinging op de arbeidsmarkt, eene wenschelijke werking uitoefenen ten voordeele der arbeiders. » En in nota voegt hij daaraan toe : « Deze zending van den Staat, om als mededinger op de arbeidsmarkt te handelen ten voordeele der arbeiders, is voorzeker in de hedendaagsche practijk te nauwernood gekend en nog veel minder verwezenlijkt, uit liefde tot een *valsche fiscalisme* en omdat het gewichtige van loonsverhooging en van de goede arbeidsvoorwaarden voor de werklieden niet wordt erkend... »

De Pruisische Staat heeft voorwaar evenmin die hoogere vormen van het arbeidscontract verwezenlijkt. Was hij beter maatschappelijk vooruitziende dan de private nijverheid, toch wordt zijn werk overheerscht door het beginsel van gezag; « nagenoeg 4 millioen worden jaarlijksch door het bestuur aan onderstandswerken besteed : dat is 100 mark per werkman, 10 t. h. van den kostenden prijs, waarvan de Staat aldus afziet om de ellende te lenigen van de bevolking die hij laat leven » (3). Nergens is de opoffering gelijk; te Saarbrücken bedraagt zij 46 pfennig per ton, en slechts 34 pfennig in de groote Westfaalsche ondernemingen. Doch heeft de Staat een einde gesteld aan de werkstakingen, 't is door het vernietigen van de syndicaten; en uit de statistiek blijkt dat het loon meer getrouw de rijzing der prijzen volgde in private dan wel in fiskale mijnen. Dit is de waarheid, doch dit overwicht van het gezag en van de fiscaliteit is slechts een tijdvak in de evolutie der nijverheid. De werking van den Staat is uiterst buigzaam, omdat zij geen ander beginsel heeft dan het *openbaar* belang en dat de verschillende vormen van dit belang op steeds volnaakter wijze samengeordend kunnen worden.

Emile de Laveleye vroeg eene beslissende maatschappelijke proefneming (4).

(1) *La fin de l'ère des grèves*, door H. DENIS, bladz. 68.

(2) Zie de heerlijke verzameling van zijne verslagen, door J. WEILER.

(3) WEISS, blad. 57.

(4) E. DE LAVELEYE, *la Crise*, blz. 45.

« De overneming der kolenmijnen ware wellicht beter te verdedigen dan die der spoorwegen. Het bestuur van een spoorwegnet werpt veelzijdiger vraagstukken op dan dit van eene kolenmijn. Men weet dat het bekken van Saarbrücken wordt ontgind door den Pruisischen fiscus. Tot staving van dit stelsel, kan men dezelfde redenen inroepen als die welke deden aannemen dat de Staat de bosschen bezit, waarin de voorraad oude eiken, ten behoeve van zekere bouwwerken, wordt bewaard en geteeld. De private nijverheid verspilt die schatten van kracht, gedurende de geologische tijdperken ontleend aan de warmte der zon, en zijn zij eenmaal vernietigd, dan is 't voorgoed. In stede van de voortbrenging bij prijsdaling te beperken, zooals het monopolie zou doen en zooals de syndicaten thans trachten te doen, vermeerdert zij ze, ten einde de algemeene kosten per voortgebrachte eenheid te verminderen. Dus mag men zich afvragen of de verdeeling van die minerale rijkdommen, onontbeerlijk voor onze beschaving en niet te vervangen, niet in ieder land zou moeten behooren aan den Staat, die alleen eeuwigdurend zijnde, alleen bekwaam is om aan 't welzijn van toekomstige geslachten te denken. Doch al te blijkbaar kan dergelijke onderneming maar beproefd worden mits internationale overeenkomst, en nooit tijdens eene crisis als diegene welke wij thans beleven.

» Doch wat gedaan kan worden, ware eene proefneming, die in elk geval niet duur zou kosten en aanzienlijke voordeelen opleveren.

» De Staat zou eene kolenmijn onder gemiddelde voorwaarden kunnen afkopen en toevertrouwen aan arbeiders, ingericht als samenwerkend genootschap tot voortbrenging. Men schreeuwe niet al te luid! Wilde Bismarck, medegesleept door Lassalle's welsprekendheid, niet honderd milioen thaler besteden tot begiftiging der arbeidersvereenigingen?

» 't Ware te wenschen dat de proefneming slaagde, want dan zouden vijandschap en strijd tusschen arbeid en kapitaal ophouden, vermits die twee onontbeerlijke drijfkrachten tot voortbrenging zouden vereenigd en ieder arbeider tevens kapitalist zou wezen. Alle huishoudkundigen verklaarden zich voor de samenwerkende genootschappen tot voortbrenging, zelfs zij die niet aan hun welgelukken geloofden. »

Men mag geene samenwerkende arbeidersvereenigingen tegenover verpletterende bezwaren plaatsen, zooals geschiedde met de *Mijn aan de mijnwerkers* te Monthieux (1). Niet met het bewustzijn van de onmacht der arbeiderssamenwerking dient de proefneming gedaan, maar wel met den wil om het stelsel van het salariaat wetenschappelijk te vervormen, omdat het lot der beschaving aan die vervorming is verbonden. Men dient zich heel verre boven de zelfzuchtige belangen te plaatsen, om eene bedaring te gemoet te zien. De Staat zelf verwezenlijkte eenvoudigere en meer toegankelijke *collectieve vormen van arbeidscontract*. Getuige de samenwerkende arbeidersvereeniging die het *Journal de la République française* uitgeeft. Deze collectiviteit, uit het syndicaat ontsproten, levert den handenarbeid, de Staat levert gansch het vast kapitaal. De technische leiding zou

(1) Verslag over de samenwerkende genootschappen tot voortbrenging in Frankrijk, 1900.

in ons land, in onze onderstelling, behooren aan den Staat of aan eene *nationale maatschappij*. Zoo worden lijnen der Maatschappij voor buurtspoorwegen geëxploiteerd door vereenigingen van gemeenten. De Staat kan in verschillenden zin proeven nemen met het collectief contract, alvorens de meest geschikte vormen aan te nemen. De regeling der verkoopprijzen zou gemakkelijker veroorloven veranderlijke schalen of deelneming in de winst aan te nemen; het *collectief contract* tusschen den Staat en de arbeidersvereenigingen kan ook vooreerst minder ingewikkelde vormen erlangen dan finale samenwerking. Al werd de tijdelijke ontginning gedeeltelijk vergund aan ondernemers, naar het verlangen van den heer Hanrez, en ondergeschikt aan aanbesteding, dan zouden de bedingen bepalingen moeten bevatten betreffende de tusschenkomst van de arbeidende collectiviteit, de raden van verzoening en van scheidsgerecht, de wijze om het loon te regelen, of de vormen der vergelding van den arbeid, evenals verzekering, werkuren, enz., enz.

Deze trapsgewijze vervorming van het stelsel van salariaat zou zich voortzetten in het oud bekken, waar eene sterke neiging tot verstandhouding onder de nijverheidshoofden zal ontstaan, en eene noodzakelijke toenadering tusschen kapitaal en arbeid; hier hebben wij het vraagstuk der overneming van dat bekken door den Staat niet te onderzoeken.

Het vergt het oprichten van hechte syndicaten, geschikt tot het bevorderen van de huishoudkundige opleiding der arbeiders en de uitbreiding van het technisch onderwijs onder hen. Andere uiterst gewichtige vraagstukken zullen al het vooruitzicht van den Staat en van de vereenigingen in aanspraak nemen: de onvermijdelijke verplaatsing van den arbeid, de regeling van zijne bijzondere macht, de noodzakelijkheid om den overgang te vergemakkelijken in de uitbreiding der mijnontginning, het mogelijk verlaten van de minder rijke mijnen van het oud bekken, enz. De Nederlandsche regeering toonde zich uiterst bezorgd om sommige van die vraagstukken.

§ 4. *Vergoedingen*. — De wetgever dient de wetgeving op de mijnen te herzien, te beslissen of en in welke mate de vergoedingen hoeven behouden, die voorzien zijn door artikelen 6 en 42 der wet van 21 April 1810 en door artikel 9 der wet van 2 Mei 1837. Daarin voorzag de Nederlandsche wet met veel meer voorbehouding. Practisch volstaat het dat er eene oplossing bestaat vóór den aanvang van elke ontginning. De billijkheid vergt verder niets. In de tegenwoordige wet, hangt het voordeel van artikel 9 af van deze daad der souvereine macht: concessie aan derden; daardoor zelf gaat het voorkeurrecht der grondeigenaars te niet. En al moesten overigens die vergoedingen van stonden aan worden bekrachtigd, toch zouden de hoofdzakelijke bepalingen van 't voorstel blijven bestaan. Ofschoon het handhaven van artikel 9 ons niet rechtvaardig schijnt, we zouden er ons van nu af aan onderwerpen, om niet uit te stellen wat ons dringend noodig schijnt: inlijving van de mijnen bij het openbaar domein.

Ten opzichte der ontdekkers, is het vraagstuk gansch verschillend. Wil men den bijzondere ondernemingsgeest niet verlammen, dan moet de vergelding van hunne pogingen van nu af gewaarborgd zijn, en volgens de van

kracht zijnde wet. Hier is artikel 11, paragraaf 4, der wet van 2 Mei 1837 van toepassing : 't Is de Regeering die het recht des ontdekkers erkent en de vergoeding bepaalt. Zelfs zijn wij van oordeel hier, ten einde onrechtvaardige misrekening te vermijden, de opvatting van het woord *ontdekker* uit te breiden. Het hoeft toegepast op hem die niets anders dan de *laag ontdekte*, al had hij geene bedingen tot hare ontginning bepaald. Van dan af zal het werk verzekerd zijn van eene vergoeding, welke de onbuigzame uitlegging der wet van 1837 het zou kunnen weigeren.

Doeh er dient verder gegaan dan deze billijke oplossing. Aan zekere personen is eene nationale belooning verschuldigd ; dat zijn de onbaatzuchtige geleerden, de scherpzinnige aardkundigen, als Lambert, Dumont, Habets, Lhoest, Stainier, Forir, Harzé en anderen die wij overslaan, roemrijke en vredelievende veroveraars, die onmetelijke gronden aan ons mijngebied toevoegden, zonder dat het eenen droppel bloeds kostte. Jegens hen ging het land eene schuld aan, en 't is voor den wetgever plicht te maken dat zij gekweten wordt ; daarenboven moet het genie onzer kunstenaars aanzocht worden deze ontdekkingen te vereeuwigen door een gedenkteeken, onzer en het nageslacht waardig.

H. DENIS.

PROPOSITION DE LOI**ARTICLE PREMIER.**

Sont comprises, outre les mines de fer, dans l'exception prévue par l'article premier de la loi du 2 mai 1837, qui détermine les attributions du Conseil des mines, les autres mines non concédées à ce jour. Elles sont incorporées les unes et les autres au domaine public de l'État.

ART. 2.

Une loi en organise l'exploitation.

ART. 3.

Les indemnités des propriétaires de la surface et celles des inventeurs sont fixées avant toute exploitation, ces dernières sont établies conformément à l'article 11 de la loi du 2 mai 1837.

ART. 4.

Les indemnités déterminées au moyen de redevances sont toujours rachetables, aux conditions à régler par un arrêté royal pris en exécution de l'article qui précède.

WETSVOORSTEL**EERSTE ARTIKEL.**

In de uitzondering voorzien bij het eerste artikel der wet van 2 Mei 1837, die de bevoegdheden van den Raad der mijnen bepaalt, zijn begrepen, behalve de ijzermijnen, de andere tot nog toe niet geconcedeerde mijnen. Zooveel de eene als de andere worden in het openbaar Staatsdomein opgenomen.

ART. 2.

De ontginning daarvan wordt door de wet geregeld.

ART. 3.

De vergoedingen toekomende aan de eigenaars van den bovengrond en die toekomende aan de ontdekkers worden, vóór alle exploitatie, vastgesteld, deze laatste overeenkomstig artikel 11 der wet van 2 Mei 1837.

ART. 4.

De vergoedingen, door middel van cijzen bepaald, kunnen altijd worden teruggekocht onder de voorwaarden vastgesteld bij een ter uitvoering van het vorig artikel te nemen koninklijk besluit.

H. DENIS.

ÉMILE VANDERVELDE.